



NUMISMATISK FORENINGS MEDLEMSBLAD

BIND XII

Nr. 8

Oktober

1930

27de 9br

1885

MYNTMÄSTARNA I MALMÖ 1444—1512



Sigiller med Myndels og Dringenbergs Slægtsvaaben, gengivne efter A. Thiset, Danske adelige Sigiller fra det XV., XVI. og XVII. Aarhundrede. Folio Kbhvn. 1905. Tavle 84 H LIII 2: Vaaben med Krone, & Eric hansø fra Brev af 19. Sept. 1485 i Malmø Raadstuearchiv. Tavle 56 F XLIII 1: Vaaben med 3 Roser, & hinrich drighe-berg fra Brev af 28. Sept. 1485 i Sveriges Rigsarchiv.

Konung Christoffer av Bayern har efterlämnat djupa spår i den danska mynthistorien. Under hans regering nedlades samtliga förut använda myntverkstäder, och Danmarks hela mynttillverkning koncentrerades till den uppblomstrande staden Malmö, som vid denna tid hade vuxit upp till en betydande handelsstad och såsom sådan tagit loven av både Skanör och Falsterbo, som länge intagit en ledande plats inom den skånska provinsens handelsvärld. Den gamla ärkebiskopstaden Lund hade därmed för alltid upphört att spela en roll inom dansk numismatik, sedan myntet därstädes varit i verksamhet i över 400 år.

Den tidsperiod, under vilken myntet i Malmö var i verksamhet, är ett tämligen utforskat kapitel i dansk numismatik, och detta gäller då i alldeles särskilt hög grad tiden 1444—1512. Christiern II:s danska mynt ha utförligt behandlats av Georg Galster i en avhandling, som ingår såsom N:o 3 i Norsk Numismatisk Forenings småskrifter, och det är just detta arbete, som inspirerat författaren av förevarande

artikel till ett djupare studium av den tid, då Malmö försåg Danmark med dess myntbehov. Av flera orsaker har detta studium kommit att inrikta sig på myntmästarna, men det är under förhoppning, att föreliggande artikel skall vara av intresse för Herrar Numismatici, som den härmed bringas till offentligheten.

Myntet i Malmö inrättades under något av 1440-talets första år i det av Erik av Pommern år 1434 uppförda slottet, som därefter fick namnet *möntergården*¹⁾. Här slogos mynt förmodligen ända till år 1534, då müntergården nedrevs av borgerskapet, som genom Jörgen Kock blivit inblandat i Grevefejden på Lybecks sida.²⁾

Den första myntmästaren i Malmö var *Hans Myndel*, som omtalas första gången den 30 mars 1444, då »hæderlig Hans Myndel, Kongens Foged og Møntmester i Malmøge» på tinget i Malmö kungjorde ett skifte, som han öfvervarit³⁾. Förmodligen hade han kort förut tillträtt sitt ämbete såsom myntmästare.⁴⁾ Fogdesysslan torde till en början ha följt med myntmästarebefattningen, ty även Myndels efterträdare var konungens fogde i Malmö, åtminstone under den första tiden.

Det är troligt, att Myndel, såsom fallet ofta var med myntmästarna under denna tid, även varit guldsmed, ty i konung Christoffers förordning om guldsmedsarbetenas stämpling och lödighet⁵⁾ (utfärdad omkr. 1445), sättes »wor mynthemestere» (med vilken säkerligen Myndel avses) att övervaka bestämmelsernas efterlevnad. Några myntordningar från Christoffers tid finnas icke i behåll, utan de sparsamma uppgifter, som finnas om Myndel, härstamma från hans verksamhet som fogde och borgare i Malmö. Den 27 januari 1449 »skødede» sålunda Peder Smedh, rådman i Malmö, 3 bodar med källare och gårdsrum⁶⁾ till »hæderlig och velbyrdig Hans Myndel, Kongens Foged og Møntmester i Malmøge». Dessa bodar hade Peder Smedh 1446 pantsatt till Myndel.⁷⁾ 1452 (den 5 oktober) omtalas han ånyo, ty nämnda år stadfäster han det av borgmästare och råd i Malmö utfärdade tillstånds brevet för köpmännen i Stettin att inrätta ett kompani i staden och kallar sig »mintmester unde vaget to Nelleboge» (myntmästare och fogde i Malmö).⁸⁾ Ännu 1454 lever Myndel, ty nämnda år (utan dag)

1) A. U. Isberg, Malmö Stads Krönikebok I, s. 26.

2) A. U. Isberg, Malmö Stads Krönikebok I, s. 39.

3) Repertorium Diplomaticum Regni Danici Mediaevalis I R. 7414; S. R. D. VII 245.

4) Thiset uppger i »Nyt Dansk Adelslexikon» s. 200, att Myndel var fogde i Malmö 1434, vilket dock torde vara tryckfel för 1444.

5) C. Nyrop, Samling av Danmarks Lavsskraaer fra Middelalderen, 2. Bd s. 392.

6) Rep. Dipl. I. R. 7849.

7) A. U. Isberg, Bidrag till Malmö Stads Historia IIa, s. 141.

8) Lunds Arkestifts Urkundsbok III, 344.

finnes ett »Kongebrev for Fru Marine, Møntemesters Hustru, og hendes Søn Eric paa et Hus og Jord i Malmø«¹⁾, men har avlidit före den 2 maj 1455. Denna dag kvitterar nämligen sonen Didrik arvet efter fadern.²⁾ Kvittot har följande lydelse:

»Jeg Dyderik Myndell, bekendes mig af et Skifte efter min Faders Død have oppebaaret af velbyrdige Kvinde Fru Marine Krompensdatter, min Faders Efterleve, 150 Mk. lub. for alt det mig tilfalde kunde i Arv efter min Faders og Moders Død, baade Jordegods og andet, saa at det mig vel 'atnøger'; for hvilke 150 Mk. lub. lader jeg Fru Marine kvit for nogen tiltale med Kirkeret eller Landslov — — —«

Myndel tillhörde en säkerligen mycket ansedd släkt, som möjligen härstammade från Oldenburg. Han var gift två gånger, andra gången med Marine Krompensdatter. I sitt första gifte hade han sonen Didrik (Dyderik) och med Marine Krompensdatter sonen Erik Hansson Myndel (död omkr. 1486), vars sigill ovan är avbildat. Huruvida sonen Hans (kanik i Roskilde 1459—86, i Lund 1492³⁾) samt dottern Mette härstammar från hans första eller andra gifte är osäkert⁴⁾.

Myndels efterträdare som myntmästare och fogde i Malmö blev *Henrik Dringenberg* (även Dringelberg). Denne nämnes 1451 som borgare⁵⁾ och 1455 som rådman⁶⁾ i København, men om hans föregående öden vet man ingenting. Det är icke otroligt, att han härstammar från den under medeltiden blomstrande staden Dringenberg (stad 1323—1806) i Westfalen och tagit sitt namn efter hemstaden, liksom även hans samtida, humanisten Ludvig Dringenberg (död 1490), gjorde⁷⁾.

Dringenberg nämnes såsom myntmästare i Malmö redan den 6 december 1456⁸⁾, och år 1458 är han dessutom fogde och »Tolder« i Malmö. Sistnämnda år får han nämligen decharge för »wor Mønt, Tolderi og Fogedi i Malmøghe, fra den første Tid vi ham det befalede og til denne Dag«⁹⁾.

Dringenberg torde då han blev myntmästare i Malmö varit en tämligen ung man, som gjort en lysande karriär och varit väl anskrivnen

1) Rep. Dipl. 2. R. 418.

2) Rep. Dipl. 2. R. 481.

3) Nyt Dansk Adelslexikon s. 200.

4) Om släkten Myndel se Danmarks Adels Aarbog XXII (1905) s. 346 f., ur vilken en del av ovanstående uppgifter hämtats.

5) Hauberg, Danmarks Møntvæsen 1377—1481, s. 187.

6) Kjøbenhavns Diplomatarium IV, s. 131 f.

7) Allgemeine Deutsche Biographie V, s. 411 f.

8) (Dansk) Historisk Tidsskrift 1. R. Bd. IV, s. 551.

9) Rep. Dipl. 2. R. 883.

hos sin konung. Därpå tyder i alldeles särskild grad det gåvobrev, som Christiern I skickade Dringenberg den 2 december 1459, vari han gav honom »til everdelige Eje« en tomt i Malmö, »for Troskabs Bevisning og Tjeneste, som Henric Dringenberg, vor Møntmester i Malmøghe, os og Danmark gjort har og gøre skal, saa længe han lever.¹⁾ År 1461 (den 2 maj och 19 oktober) får »vor elskelige Mand og Tjener Henric Dringelbiergh« två erkännanden å inlämnade redovisningar för »wor Mønt, (Told), Fogedi og Sagefald«.²⁾

Såsom »Tolder« nämnes Henrik Dringenberg ännu den 18 september 1466³⁾, och 1469 är han t. o. m. rådman (eller borgmästare)⁴⁾. Dessa befattningar torde han emellertid — liksom fogdeämbetet — senare upphört att inneha, ty de i de talrika handlingar, vari han senare av olika anledningar förekommer, tituleras han endast myntmästare. Han nämnes såsom myntmästare år 1468⁵⁾, 1471⁶⁾, 1477, 1485⁷⁾ och 1488 (den 11 aug.)⁸⁾. År 1494 nämnes »Henric Dringenbergh j Malmø, som vor kære nadighe herres mynttemæster war«⁹⁾, och ännu 1497 lever han¹⁰⁾. År 1501 är han emellertid död, ty då skänker sonen, Johan, en gård i København till det av fadern inrättade kapellet i Malmö¹¹⁾, och då denna gård köptes av Dringenberg 1477¹²⁾, kan det anses såsom säkert, att densamma genom arv kommit i sonens händer.

Myntmästare Dringenberg var en rik man, som ägde många gårdar i Malmö och København och även på landsbygden. Ett kungligt brev av den 2 juli 1532¹³⁾ omtalar 6 gårdar »ved Malmø« (3 i Lockarp, 1 i »Ffellesløff«¹⁴⁾ och 2 i Klagstorp), som tillfallit konung Hans i kriget med Lybeck »fra den gamle Møntmesters, Henric Dringenbergis, Arvinger«. Det förut nämnda kapellet, »Hellige Tre Kongers« eller »Møntemesters« kapell, instiftades omkring 1460 och låg på östra sidan av

1) Rep. Dipl. 2. R. 1041.

2) Rep. Dipl. 2. R. 1305 och 1354.

3) Hanse-Recesse II Abt. V, s. 592 N:o 836.

4) Hanse-Recesse II Abt. VI, s. 219 N:o 249 § 15.

5) Kjøb. Dipl. IV s. 102.

6) Kjøb. Dipl. I s. 203.

7) Kjøb. Dipl. II s. 139, 150.

8) Kjøb. Dipl. II s. 158.

9) Lunds Årkestitfs Urkundsbok V, 287.

10) Hauberg. s. 187.

11) Kjøb. Dipl. II s. 176.

12) Kjøb. Dipl. II s. 139.

13) Kong Frederik I's Danske Registranter, s. 320.

14) I Rigsarkivet i København finnes ett otryckt »Skøde« på denna gård, daterat den 3 oktober 1495, från Hille Henriksdatter, herr David Hacks Efterleverska, till Henrik Dringenberg. Meddelat av Rigsarkivarie Laursen.

S:t Petri kyrka i Malmö. Kapellet revs år 1792¹⁾. Sedan Dringenberg upphört att vara myntmästare i Malmö, troligen omkring 1489²⁾, flyttade han från möntergården, där myntmästarna bodde, till det s. k. Dringenbergska huset, numera Västergatan 1 (Norra Vallgatan 66), i Malmö. Dringenbergs hustru hette Abele, och han hade med henne tre kända barn, dottern Dorotea (Dorete) samt söner Johan (eller Hans), som var präst i Malmö och samtidigt kanik i Lund³⁾, och Peder, som var kanik i Lund.

J. B. Sorterup har i sin »Fortegnelse over Generalmajor v. Krebers Mynt- og Medaillesamling« (København 1841) angivit Henrik Dringenbergs son Hans såsom myntmästare i Malmö 1483 och i Aalborg 1501—1525 (s. 102 f.). Detta är tydligen felaktigt, i all synnerhet, som Hans Dringenberg var död före 1519³⁾. Dessa uppgifter ha emellertid återgivits av P. Hauberg⁴⁾ och C. T. Jørgensen⁵⁾ och torde därför tarva en rättelse.

Dringenbergs efterträdare var *Hans Sever* (Zeber), som omtalas den 6 mars 1491 i konung Hans' förordning om guldsmidsarbetenas stämpling och lödighet⁶⁾. Den del, som rör Sever, lyder som följer:

» — — — Thy bede vy ok biwde edher Hans Zeber vor mynthemester i Malmøge, ath i vare taghe ath thette saa holldes alldelis, hwor som i kommendis vordhe her i vortt righe; fynde i ok noghen, som her emod gøre, tha hyndrer them ok retther ther offuer them, som bør ath rettis offuer the, som falst gotz handler ok omgangher; sammeledis bede vy ok biwde vore kære vndersotthe, borgemestere, byfoghet ok radhet i vore ok kronens køpstæder i Skane ok alle andre embitzmen ok lensmed, ath i ære forskreffne vor mynthemester Hans Zeber eller hans vysse bwd, nar ok huar han edher tillsygendes vordher, behielpelighe ok bystandige paa vore vegne, ath thesse forskreffne artickle i alle made saa holdes vndher then ære ok troskapp, som i oss ok righet sworith haffue, ok ladher thet ingenlunde. — — —«

Som synes var det ett liknande brev, som det Hans Myndel fick omkring 1445.

Några myntordningar finnas icke bevarade från konung Hans' tid,⁷⁾ och därför är också myntmästaren Hans Sever så gott som okänd.

¹⁾ Om kapellet, se A. U. Isberg, Malmö Stads 600-årsjubileum.

²⁾ A. U. Isberg, Handbok, s. 988.

³⁾ A. U. Isberg, Bidrag till Malmö Stads Historia I, s. 19.

⁴⁾ Hauberg, Danmarks Møntvæsen 1377—1481, s. 188.

⁵⁾ Jørgensen, Beskrivelse av Danske Mønter 1448—1888, s. 22 f.

⁶⁾ C. Nyrop, Danmarks Lavsskraaer, 2. Bd. s. 392.

⁷⁾ G. Galster, Christiørn II's danske Mønter, s. 3.

Ovan citerade aktstycke tycks icke förut ha förekommit i den numismatiska litteraturen, vilket gör, att det enda meddelande man haft att tillgå rörande honom hämtats ur en på 1750-talet av universitetsbibliotekarien Johan Corylander författad redogörelse för Lunds Domkyrka¹⁾. I denna redogörelse finnes nämligen en gravskrift av följande lydelse:

»Hans · Sever · Munthemeister · To · den · Elleboghen · Hir · licht · begravnen · Sine · Mædam · Katrine · unde · Brygitta · Sejne · Dochter · Anno D:ni M · CD · IX.«

Denna gravskrift, som sålunda angiver att Severs hustru, Katrina, och dotter, Brygitta, begravts där 1409 (sic!) är numera förkommen, och då man förut ej känt till andra källor beträffande Sever, kunde man ej få belägg för antagandet, att det riktiga året skulle vara 1509 (MDIX) men genom felskrivning förvanskats. Genom konung Hans' ovan citerade brev, blir nu saken uppklarad och felet absolut fastställt.

Av gravskriften kan man sluta, att Sever varit av tysk nationalitet, liksom att Sever är det riktiga skrivsättet för hans namn (alltså ej Zeber). Hans verksamhet såsom myntmästare torde ha upphört med år 1512. Den 1 augusti 1513 erhåller nämligen Dines Blicher förordnande såsom myntmästare i Malmö,²⁾ varför det är antagligt, att Sever avlidit någon gång i början av detta år. Han lär vara begravnen i Lunds Domkyrka.³⁾

Erik Person.